

1984/85:37**Tisdagen den 27 november**

Kl. 15.00

1 § Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1984/85:179 om besvarandet av interpellationer i riksdagen**Anf. 1** Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Nic Grönvall har i en fråga beskrivit ett visst uppträdande från statsråds sida i samband med deras besvarande av interpellationer och har med hänvisning till detta frågat mig *dels* om ett sådant uppträdande står i överensstämmelse med god parlamentarisk arbetsordning, *dels* om regeringen överenskommit att generellt iaktta en snävare hållning till oppositionens riksdagsmän.

Regeringen eftersträvar en god parlamentarisk ordning och har självfallet inte, som Nic Grönvall antyder, överenskommit att behandla oppositionens riksdagsledamöter på något särskilt sätt.

Anf. 2 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar vice statsministern för svaret. Jag förstår nu, sedan jag berett den här frågan litet bättre, varför seden bjuder att tacka ett statsråd för svaret. Det är nämligen så att statsråden enligt våra grundlagar inte är skyldiga att lämna svar på interpellationer och frågor. Det är ett ganska överraskande faktum.

Jag beklagar att vice statsministern inte fann skäl att svara på den första frågan, som ju är ganska konkret. Jag frågar nämligen om det beteende som jag skildrade var i överensstämmelse med vad man kunde kalla för god parlamentarisk arbetsordning. Sedan jag ställde den här frågan har många riksdagsmän sagt till mig att de egentligen beklagade att det inte var en interpellation, så att andra riksdagsmän skulle ha kunnat redovisa sina egna erfarenheter av precis samma slag som mina, nämligen att statsråden ger ett svar och därefter låter frågan falla utan att fortsätta att debattera den.

Interpellationer och frågor utgör en del av riksdagens kontrollmakt. Det

borde därför vara självklart att statsråden hade att gå in i debatt med riksdagsmännen. Därutöver innehåller fråge- och interpellationsinstitutet många element av stor betydelse för de enskilda riksdagsmännen. Man får tillfälle att inhämta information, tillfälle att söka efter preciseringar av regeringens politik, som sedan styr riksdagsmännens handlande i utskott och i motionsskrivande och även i strävandena efter att finna breda lösningar på de problem vi har att handlägga. Man får tillfälle att penetrera problem med statsråden, och slutligen får man tillfälle att diskutera frågor som normalt sett inte behandlas av riksdagen, frågor av mera regional natur.

Det förefaller av statsrådet Carlssons inlägg i en debatt med Per Unckel för en tid sedan vara så, att statsrådet Carlsson skulle dela den uppfattning som jag nu framfört, nämligen att fråge- och interpellationsdebatter är någonting väsentligt och centralt. Jag vill fortsätta min argumentation genom att be om ett svar på den första frågan, som jag uppfattar som synnerligen viktig. Jag undrar om inte statsrådet Carlsson vill medge att det är grundläggande att statsråden verkligen deltar i debatter och inte bara lämnar ett kortfattat och enkelt svar på de spörsmål som de ställs inför.

Anf. 3 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Nic Grönvall åberopar den debatt som jag hade med Per Unckel. Det gällde frågan om inte statsråden i större utsträckning kunde besvara frågorna redan en vecka efter det att de ställts. Det intressanta var att när jag nu fick nästa fråga och ville uppfylla detta önskemål och svara direkt, vid första tillfälle, kunde Nic Grönvall inte ta emot mitt frågesvar. Detta är alltså inte bara en fråga om ordning och parlamentarisk sed inom regeringen, utan det kan också vara ett problem när det gäller riksdagsledamöterna.

Om statsråd skall gå upp i replik eller inte går det inte att svara generellt på. Det jag vanligen har mött kritik för har faktiskt varit att statsråden tar för många repliker, med hänsyn till att det är många frågare och många svarare som väntar. Det måste bli en bedömning i varje särskilt fall. Man kan inte utge några generella rekommendationer.

Jag kan förstå att en ledamot som har väntat i 10,5 timmar på sitt svar blir besviken om det inte blir en lång debatt. Men det är också ett problem för statsråd, med hänsyn till den arbetsbörda man har, att sitta och vänta under så lång tid.

Herr talman! Jag tycker att vi återigen hamnar i en debatt som Per Unckel tog upp vid det förra frågetillfället, nämligen om man inte mellan partierna skulle fundera över någon form av reformering av frågeinstitutet, så att det ger större utbyte för ledamöterna, för allmänheten och förhoppningsvis också för regeringen. Då är vi emellertid inne på en annan fråga än den som Nic Grönvall har ställt. Det är dock mera detta saken rör än sådana små petisser som om statsråd tar replik eller inte.

Anf. 4 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar för att statsrådet Carlsson tog replik. Jag tycker det var trevligt.

Den debatt som fördes med Per Unckel gällde frågan om tiderna. Den här debatten gäller inte frågan om tiderna. Jag kunde alltså säga till statsrådet Carlsson på samma sätt som statsrådet Carlsson sade till Per Unckel: Detta är en annan fråga, den kan vi ta vid en särskild frågestund.

Det är riktigt att detta gäller just frågeinstitutets livskraft och förmåga att attrahera intresse här i kammaren hos ledamöterna och naturligtvis hos den allmänhet som lyssnar. Då är det väl inte en petitess, statsrådet Carlsson, att begära att de statsråd som svarar på frågorna eller interpellationerna åtminstone sade när de läste upp sitt svar: Av detta eller detta skäl avser jag f. n. inte gå in i debatt i denna fråga. De kunde gärna lämna en hänvisning till bristande tid, trötthet eller vad som helst. Nog vore det väl angeläget att vi uppnådde åtminstone den formen att den riksdagsman som ställt frågan eller interpellationen fick besked om varför han behandlas på detta sätt? Ofta har ju riksdagsmännen lagt ner ganska stor möda på att förbereda sig inför frågedebatten. Det är därför jag tycker att man i den allmänna beredningen i regeringskretsen kunde ta upp den här saken med denna utgångspunkt. Jag vore tacksam om statsrådet Carlsson ville meddela att så skall ske.

Anf. 5 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Det Nic Grönvall begär här är alltså att statsråden redan i sitt svar skulle ange om de tänker gå in i en replikväxling eller inte. Detta är naturligtvis helt omöjligt. Det beror ju i någon mån på vad riksdagsledamöten har att säga. Tyvärr är det ju så att sakligt sett inte varje replik från riksdagsledamöterna ger anledning för statsråden att uppehålla sig vid ämnet. Detta måste man ta ställning till sedan riksdagsledamöten har gjort sitt inlägg, det kan man inte göra när man skriver ut frågesvaret i regeringskansliet.

Jag hoppas att detta inte i någon större utsträckning har drabbat just Nic Grönvall, utan att det var ett speciellt skäl som gjorde att inlägget inte föranledde någon replik från statsrådets sida.

Anf. 6 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag kan inte säga att det drabbar mig särskilt ofta, för jag tror inte jag hör till de frekventa frågarna.

Jag måste medge att Ingvar Carlsson har en poäng när han säger att det inte går att skriva in denna ståndpunkt i frågesvaren.

Det vore ändå ganska lugnande och trevligt för frågeställaren om statsrådet i varje fall efter att ha hört riksdagsmannens inlägg – vare sig detta är platt eller intelligent – meddelade: Jag har ingenting att tillägga i dag, av följande skäl. Det är vad jag begär, och det vore som sagt trevligt om statsrådet Carlsson ville bereda ärendet så i regeringskretsen.

Tisdagen den
27 november 1984

Om förutsättningarna för tillämpning av allmänna prisregleringslagen

Anf. 7 Statsrådet INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag skall ytterligare tillmötesgå Nic Grönvall genom att säga: Jag har ingenting ytterligare att tillägga i denna fråga nu. Vad jag har att redovisa har jag försökt säga i mina tidigare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1984/85:176 om förutsättningarna för tillämpning av allmänna prisregleringslagen

Anf. 8 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat mig om det inte är emot prisregleringslagens syfte att begära förlängd tillämpning när utvecklingen enligt regeringens uppfattning kommer att bli rakt motsatt den som prisregleringslagen förutsätter för dess tillämpning. Hugo Hegeland syftar på att regeringens mål är att prisstegringarna under loppet av 1985 skall nedbringas till nivån 3 %, dvs. klart lägre än under 1984.

Regeringen har i proposition 1984/85:26 om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236) närmare redovisat grunderna för att nu förlänga lagens tillämpningstid. De skäl som åberopas är att någon form av ekonomisk-politiska åtgärder kommer att bli aktuella om utvecklingen under år 1985 pekar i en riktning som äventyrar inflationsbekämpningen och att riskerna för allvarliga prisökningar på viktigare varu- och tjänsteområden inte kan anses avvärdade. Propositionen kommer senare att bli föremål för debatt här i kammaren.

Regeringens förslag bygger givetvis på bedömningen att förutsättningar finns för att fortsätta att tillämpa allmänna prisregleringslagen.

Anf. 9 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret och ser med förväntan fram mot att få veta om det blir ett fortsatt replikskifte eller ej. Det beror på hur mycket man kan provocera ett statsråd. En del verkar rätt trötta av allt vårt frågande, så ibland vet man på förhand att man inte får något svar.

Det är en sak i svaret som förvånar mig. Här säger finansministern att de skäl som åberopas av regeringen när den begär förlängd tillämpning av prisregleringslagen är att "någon form av ekonomisk-politiska åtgärder kommer att bli aktuella om utvecklingen under år 1985 pekar i en riktning som äventyrar inflationsbekämpningen och att riskerna för allvarliga prisökningar på viktigare varu- och tjänsteområden inte kan anses avvärdade". I prisregleringslagen står det att den skall tillämpas när det är krig och krigsfara. Det har vi ännu ett bra stycke kvar till. Men sedan står att "har av annan orsak uppkommit fara för allvarlig prisstegring inom riket" kan man begära tillämpning.

Men det har ju inte uppkommit en allvarlig fara, eller hur? Här talar statsrådet mycket riktigt om vad som kan bli aktuellt under år 1985, och jag

tycker att det bekräftar min uppfattning att förslaget att begära förlängd tillämpning av prisregleringslagen absolut strider mot prisregleringslagens syfte. Jag kan inte se att det uppkommit en fara i år för allvarlig prisstegring. Tvärtom berömmar sig regeringen av att ha fått ned prisstegringstakten i år jämfört med föregående år, och dessutom är ju finansministern övertygad om att det kommer att gå ännu bättre nästa år. Jag förstår inte var denna fara syns någonstans, utan det verkar som om finansministern absolut inte vill erkänna att det egentligen är ett misstag att lägga fram förslaget.

Herr talman! Jag erinrar mig att när finansminister Kjell-Olof Feldt var ung byråsekreterare gav Tage Erlander om honom omdömet att han var klok som en hund. Det var efter några intelligenta kommentarer efter valet 1960, möjligen 1958. Om Kjell-Olof Feldt sade man på den tiden att när han blev finansminister, vilket jag förutspådde 1962 i en debatt, skulle man kunna säga att han t. o. m. hade blivit klok som Gunnar Sträng. Det kan jag dock inte säga efter att ha läst det här svaret. Tyvärr måste jag i det här fallet åberopa ett annat djur. Jag tycker att finansministern är envis som en åsna när han framhärdar i att det är ett riktigt beslut att lägga fram förslag om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen.

Anf. 10 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag tycker att Hugo Hegelands fråga på sätt och vis illustrerar problemen med vårt frågeinstitut. Det Hugo Hegeland egentligen frågar om är varför regeringen har lagt fram en viss proposition. Sedan vill han ha mig att erkänna att det var ett misstag att lägga fram denna proposition.

Saken är den, som Hugo Hegeland mycket väl känner till, att han har rätt att motionera i anledning av propositionen, att hans parti kommer att delta i behandlingen av propositionen i riksdagens utskott, och att propositionen senare kommer upp till behandling och debatt här i kammaren. Men det är klart att om vi skall debattera varje fråga två gånger – om det är Hugo Hegelands avsikt – skall han naturligtvis ställa sådana här frågor. Jag menar alltså att skälet till att vi lägger fram förslag om förlängning av den allmänna prisregleringslagen är att det fortfarande finns risk för allvarlig prisstegring i landet. Detta är min bedömning, och den delas av många andra som Hugo Hegeland i andra sammanhang ansluter sig till. Han brukar ju säga, och har sagt det till mig i debatter vi har haft, att vi aldrig kommer att klara inflationsmålet för 1985. Detta understryker väl att vi då måhända behöver förstärka de instrument som samhället har i sina händer för att motverka inflationen. Detta är motiveringen, och vid den kvarstår vi. Vill Hugo Hegeland underkänna den går det att rösta mot propositionen när den behandlas här i kammaren.

Anf. 11 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Vi har väckt en motion om avslag på propositionen där regeringen begär förlängd tillämpning av prisregleringslagen.

Prisregleringskommittén rekommenderade "att prispolitiken inte bör fortsätta i sin nuvarande form. Detta innebär i första hand att formella

Om besked om rättelser i självdeklaration

prisregleringar enligt prisregleringslagen inte bör tillämpas som ett reguljärt inslag i den ekonomiska politiken.”

Men det är ju det regeringen nu gör. År efter år har ni begärt förlängning av tillämpningen av prisregleringslagen. Vad som kommer att hända nästa år är en sak – och jag har uppfattningen att regeringen tyvärr inte kommer att nå målet om en prisstegring på bara 3 %. Men det står ju i prisregleringslagen: ”Har av annan orsak uppkommit fara för allvarlig prisstegring inom riket ----.”

Finansministern kan väl emellertid inte med bästa vilja i världen påstå att det i dag – eller när propositionen lades fram – har uppkommit fara för allvarlig prisstegring inom riket. Det är fullkomligt obegripligt för mig hur man kan hävda det. I så fall är det mot lagens syfte att begära fortsatt tillämpning. Om det skulle uppstå en allvarlig fara nästa år, då har ju regeringen möjlighet att tillämpa lagen för att sedan vända sig till riksdagen inom en månad – så i och för sig behöver ingen ändring ske.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1984/85:195 om besked om rättelser i självdeklaration

Anf. 12 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har – med hänvisning till att det enligt uppgifter i massmedia har inträffat att rättelser i självdeklaration av taxeringsnämnd har skickats ut så att de nått deklaratant efter det att taxeringsnämnden har avslutat sitt arbete – frågat mig om jag är medveten om att denna situation kan inträffa och om jag i så fall är beredd att medverka till en förändring.

Taxeringsnämnden bör givetvis i största möjliga utsträckning undvika att besluta om avvikelser från självdeklaration så sent under taxeringsperioden att den skattskyldige går miste om möjligheten att få beslutet omprövat hos nämnden. Det kan dock någon gång vara ofrånkomligt att ett beslut meddelas sent under perioden, t. ex. när förseningen beror på den skattskyldige. Jag vill också påpeka att det inte är riktigt som Sten Andersson påstår i sin fråga, att det i dessa fall bara återstår den långa proceduren att överklaga till länsrätten. Länsstyrelsen och lokal skattemyndighet har nämligen i vissa fall möjlighet att på ett enkelt sätt rätta taxeringar som blivit för höga, t. ex. i fall då uppenbara felaktigheter föreligger eller om den skattskyldige styrkt sin rätt till avdrag först efter taxeringsperiodens utgång.

Frågan om vilka regler som skall gälla för omprövning och rättelse hos taxeringsnämnden eller skattemyndigheterna utreds av skatteförenklingskommittén (B 1982:03), och ett betänkande är att vänta i mitten av år 1985. Frågan torde därmed komma upp till prövning inom en relativt snar framtid.

*Om kompensation
till handikappade
bilägare för bensin-
skattehöjningen***Anf. 13** STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag vill understryka att jag inte anser att alla taxeringsnämndsordförande saknar förnuft och logik, lika litet som jag inbillar mig att alla deklaranter är vita som snö. Trots detta påstår jag att många deklaranter behandlas på ett stötande sätt. Det har länge sagts att myndigheterna skall vara allmänhetens tjänare. Tyvärr är det i dag mycket lätt att finna många människor som bestämt påstår att myndigheterna blivit allmänhetens mästrare. Det har hänt t. ex. i bilavdragsfrågor att taxeringsnämnder konstruerat tidtabeller som verkar grunda sig på de gamla kartorna i telefonkatalogen. Det måste vara besvärligt att skapa förtroende för en myndighet som vid skrivbordet konstruerat resplaner som spricker vid första kontakt med verkligheten.

Vad som är än mer besvärligt är det faktum att deklaranter fått besked om avvikelser från deklARATIONEN efter det att taxeringsnämnden avslutat sitt arbete.

Nu säger finansministern i sitt svar att man kan få ändring till stånd ganska lätt, men om man har fått sig förelagd en tidtabell som är så konstruerad att den spricker vid första kontakt med verkligheten och likväl får rekommendationen att överklaga taxeringsnämndens beslut i länsrätten, undrar jag vilka fall finansministern avser. Nämnda metod tillämpas även i de fall som man uppfattar som solklara, och det är enligt min mening kapitalt fel. Det är, herr finansminister, ingen hemlighet att tolkningen av ordet solklart är helt olika hos deklaranter och taxeringsnämnder. Det är ingen överdrift att påstå att det finns en stor folkmajoritet bakom kravet på att en deklarant alltid direkt hos nämnden skall kunna påtala felaktigheter i dess beslut.

Om det är så att en taxeringsnämnd inte är skyldig att till en deklarant i tid sända ut uppgifter om ändringar i deklARATIONEN, förutsätter jag att finansministern – jag tyckte mig förstå av svaret att det kanske är möjligt – kommer att vilja medverka till en ändring därvidlag.

Jag vill till sist, herr talman, inte som många andra gå så långt att jag yrkar på att vissa taxeringsnämndsordförande lämnar sina uppdrag, även om det finns fall där detta ligger mycket nära till hands. Däremot anser jag att utbildningen av taxeringsnämnderna borde utökas till att även omfatta respekt och förståelse för enskilda människor.

Jag skulle genom exempel vilja få veta vilka fall finansministern avser, när han säger att man på ett enkelt sätt kan få rättelse utan att gå till länsrätten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1984/85:207 om kompensation till handikappade bilägare för bensinskattehöjningen**Anf. 14** Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Margareta Persson har frågat mig om jag är beredd att ta initiativet till att skattebefrielse för handikappade bilägare skall utgå för mer

*Om kompensation
till handikappade
bilägare för bensin-
skattehöjningen*

än de 700 liter bensin per år som i dag är gränsen.

Handikappade som för sin huvudsakliga förvärvsverksamhet eller för sin utbildning är varaktigt beroende av bil kan enligt vägtrafikskattelagen befrias från fordonsskatten för bilen. Ett beslut om en sådan skattebefrielse medför också att den handikappade kan återfå den försäljningsskatt som betalats vid inköp av en ny bil. Vidare utbetalas, om bilen är bensindriven, årligen ett bidrag som motsvarar skatten på 700 liter bensin.

Vid inkomsttaxeringen gäller vidare att den som på grund av hög ålder, sjukdom eller handikapp måste använda bil för resor mellan bostad och arbetsplats får avdrag för bilkostnaderna oavsett avstånd och tidsvinst. Avdrag får göras för de faktiska bilkostnaderna, om detta är fördelaktigare för den skattskyldige än avdrag enligt den vanliga schablonen.

Eftersom det särskilda bensinbidraget till de handikappade beräknas för ett visst antal liter anpassar sig bidraget automatiskt vid en höjning av skatten på bensin. De handikappades förmåner förändras inte genom den av regeringen nu föreslagna bensinskattehöjningen. Någon omprövning av regeln att skatteförmånen bör beräknas på 700 liter har inte varit aktuell i samband med förslaget om höjd bensinskatt.

Anf. 15 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Stödet till handikappade bilister har urholkats mycket kraftigt under senare år. Detta kan också tydligt avläsas i statistiken. Allt färre får bidrag till inköp av bil – inte därför att behovet minskat, utan därför att reglerna är så utformade att snart ingen är berättigad till bidrag.

Det är anmärkningsvärt att vi låtit stödet till de människor, som mer än några andra i detta land är beroende av bil, urholkas så kraftigt. Bilen är benen för de rörelsehindrade. Många handikappgrupper får i dag inget stöd alls utan får i onödan anlita kommunernas färdtjänst.

När det gäller bilstödet finns en snårskog av bestämmelser. Det borde därför vara mycket angeläget för regeringen att snart lägga fram den efterlängtnade propositionen om nytt bilstöd.

När så regeringen lägger fram förslaget om en höjning av bensinskatten kompenserar man glesbygdsborna. Vi i riksdagen tycker inte att det räcker. I morgon kommer vi förmodligen att fördubbla den kompensation regeringen föreslagit.

Men de handikappade bilägarna är bortglömda.

I avvaktan på att ett nytt bilstöd kommer vore det mycket enkelt att åtminstone höja gränsen då det gäller den skattebefrielse som vissa handikappade bilägare i dag har – från 700 till kanske 800 liter om året. I dag är det 11 000 personer som har detta stöd. Visst får de kompensation för skattehöjningen på 700 liter bensin, men handikappade bilister har – precis så som det framhölls i SOU 1982:44 – högre kostnader, en högre bensinförbrukning än de flesta andra bilister, därför att de alltid är beroende av automatväxel. På 1 500 mils körning har de en merkostnad på 600 kr, beroende enbart på ökad bensinförbrukning. Det är alltså inte korrekt att

säga att handikappade bilister inte drabbas mer än andra – det gör de faktiskt. Dessutom måste en handikappad åka bil betydligt mer än andra människor, eftersom det inte finns några alternativ – inte ens tåg vid långa sträckor.

Jag återkommer därför till beredvilligheten att tillmötesgå glesbygdslänens bilister. När får handikappade bilister, som faktiskt är i en ännu värre situation, samma tillmötesgående? Kommer ett förslag om ökad skattebefrielse att framläggas? Eller kommer propositionen om ett nytt bilstöd att framläggas inom kort?

Anf. 16 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Margareta Persson är något sent ute med frågor som rör den proposition som skall behandlas av riksdagen i morgon. Hon hade haft rika tillfällen att fråga mig om denna sak, t. ex. när den behandlades av den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

När det sedan gäller Margareta Perssons frågor om kommande förslag beträffande samhällets stöd för de handikappade vill jag bara säga att en budgetproposition kommer att avlämnas i januari.

Anf. 17 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! För att anknyta till Hugo Hegelands inlägg här tidigare kan jag säga att jag skäms som en hund att jag inte upptäckte det här problemet i tid. Men jag får hoppas att finansministern, när han nu fått kunskap om att handikappade bilister faktiskt har en ökad bensinförbrukning, tar denna kunskap till sitt hjärta och återkommer i budgetpropositionen i januari.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1984/85:211 om beskattningen av gåvor i vissa fall från arbetsgivare till anställda

Anf. 18 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har med anledning av uppgifter i pressen frågat mig om jag vill medverka till lagändring som förhindrar att en anställd som efter 25 års tjänst eller mer från sin arbetsgivare erhåller ett tack för god insats skall riskera att få betala skatt för gåvan.

Gåva som arbetstagare får från sin arbetsgivare är i princip skattepliktig inkomst. Skattefrihet föreligger emellertid för sedvanliga gåvor av minnesraktär. Enligt anvisningar av riksskatteverket bör inte värdet av gåvan överstiga vad stats- eller kommunalanställda kan erhålla efter längre tids anställning eller ungefär 10 % av basbeloppet.

Jag anser att en anställd som har fullgjort en lång och trogen tjänst naturligtvis skall kunna uppvaktas med en minnesgåva utan att det medför inkomstbeskattning av gåvan.

Det ligger emellertid i sakens natur att en sådan gåva för att vara skattefri bör ligga på en rimlig nivå. Var denna nivå skall ligga kan givetvis diskuteras.

Tisdagen den
27 november 1984

*Om beskattningen
av gåvor i vissa fall
från arbetsgivare
till anställda*

Riksskatteverket har dragit upp vissa vägledande riktlinjer för taxeringsmyndigheterna. Genom sådana riktlinjer bör bedömningen kunna bli i huvudsak enhetlig över hela landet. Vidare kommer förmånsbeskattningskommittén (B 1978:02), som har till uppgift att göra en allmän översyn av beskattningen av naturaförmåner, att behandla frågan. Jag är därför inte nu beredd att vidta någon åtgärd.

Anf. 19 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Anledningen till min fråga är, som finansministern sade, en artikel i tidningen Expressen för ett par veckor sedan. Enligt denna har det visat sig att den pensionär som efter 25, 35 eller ännu fler års tjänst erhåller en guldklocka som erkänsla riskerar att drabbas av eftertaxering och straffskatt, om han inte deklarerar klockan som inkomst och om klockans värde överstiger 10 % av basbeloppet.

I det här fallet var det en pensionärsgåva i Järfälla kommun som aktualiserade problemet, men det är naturligtvis lika giltigt för alla, både anställda och arbetsgivare i såväl allmän som privat tjänst.

Från riksskatteverket meddelade man att det var frivilligt att ta emot klockan – någon flexibilitet var tydligen inte möjlig. Skatteplikt skulle gälla enligt föreslagna normer. Alternativet för kommunen var således att välja billigare klockor.

Jag kan inte tycka annat än att detta visar att det finns en beklaglig stelbenthet i bestämmelserna, som i sin tur medför bristande respekt för pensionärernas mångåriga arbetsinsatser.

Ponera att vederbörande pensionär varit anställd i 35 år. Då skulle en guldklocka värd 3 500 kr., som det gällde i detta fall, innebära en extra ersättning från arbetsgivaren på 100 kr. per år, herr finansminister!

Mot den här bakgrunden har jag ett par frågor till som jag skulle vilja ställa till finansministern.

1. Anser finansministern att företeelser som denna kan bidra till att urholka medborgarnas respekt för skattelagstiftningen?
2. Anser finansministern – som jag har en känsla av att man kan läsa ut av svaret – att det finns anledning att höja gränsen för skattefrihet i takt med stigande priser? Det var ju möjligt att ta emot en guldklocka för tio år sedan, men i dag är det omöjligt – utan beskattning.
3. Anser finansministern att det i dag finns anledning att ändra lagstiftningen? På denna fråga har jag redan fått ett svar – att finansministern inte anser det. Jag beklagar detta.

Finansministern talar om ”en rimlig nivå” i sitt svar. Min uppfattning är klar: Jag tror att dessa pensionärer anser att den guldklocka som de erhåller är en rimlig nivå.

Anf. 20 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Först vill jag säga att jag inte tror att det var pensionärer utan anställda i Järfälla kommun som skulle få dessa guldklockor efter ett visst antal år i tjänst. Men de har väl fått mer än 100 kr. om året – vi får hoppas att de har fått lön också under dessa 35 år.

Problemet är att det någonstans måste dras en gräns. Elisabeth Fleetwood anser att gränsbeloppet, som nu är 2 100 kr., är för lågt. Det kan man väl diskutera. Däremot är gränsen inte så konstruerad att den inte följer penningvärdets förändring, för den är knuten till basbeloppet.

Om riksskatteverket tycker att 2 100 kr. är en skälig gräns för dessa presenter, kan det bero på att staten, som också delar ut guldklockor efter lång och trogen tjänst, f. n. köper in – här kan jag lämna exakta uppgifter – damarmbandsur för 1 344 kr. per styck plus moms samt herrarmbandsur för 1 756 kr. per styck plus moms. Jag tror, Elisabeth Fleetwood, att de klockorna är precis lika bra som de Järfälla kommun har köpt in. Jag förstår att kommunens problem är att man inte kan få klockorna till samma pris. Jag kan bara säga: Jag hoppas att riksskatteverket observerar de prisskillnader som kan förekomma mellan statliga och kommunala uppköp. Jag kan inte tänka mig annat än att detta problem kan lösas utan att vi behöver ändra lagstiftningen. Det rör sig faktiskt om en ganska enkel tillämpningsfråga.

Anf. 21 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Tillåt mig säga att jag tycker att finansministerns kommentar om 100 kr. per år var helt onödig. Det gällde ju 100 kr. per år för den extra gåvan i erkänsla, och det hade naturligtvis inte ett dugg med lönesättningen att göra.

Beträffande priserna på klockor har jag fått andra uppgifter, men den frågan skall vi inte diskutera nu, för den kan vi inte avgöra här.

En konsekvens, herr finansminister, av det här systemet är också att ju högre rabatt en arbetsgivare – som t. ex. staten, som köper in så många klockor – kan få, desto lägre skatt drabbas mottagaren av. En arbetsgivare som bara köper in några få klockor erhåller tvärtom inte så hög rabatt, och detta får konsekvensen att mottagaren får betala högre skatt. Det är något som jag inte heller tycker är riktigt.

Jag tittade i konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:25, och jag citerar ur betänkandet: "Det är ju regeringen som genom förordningar ger myndigheterna de erforderliga befogenheterna på området. Om det finns anledning till det kan regeringen begränsa eller helt återta tidigare bemyndiganden. Regeringen är också den instans som har att pröva eventuella besvär över myndighets normbeslut. Även utan besvär kan regeringen alltid genom förordning upphäva eller ändra normer som beslutats av myndighet."

Jag drar en parallell till debatten om kaffe och bullar – och t. o. m. en extra kaka, som finansministern utlovade – för något år sedan, när en partikamrat till mig ställde en fråga om detta. Jag hoppas att dessa pensionärer så småningom – när förmånsbeskattningskommittén har sett på detta – skall

Nr 37

Tisdagen den
27 november 1984

*Om beskattningen
av gåvor i vissa fall
från arbetsgivare
till anställda*

kunna erhålla sina klockor utan att behöva drabbas av extra skatt. Jag tycker att deras arbetsinsats är värd det.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1984/85:180 om rätten till studiemedel för elever i gymnasieskolan

Anf. 22 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Björn Samuelson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att möjliggöra studier i gymnasieskolan för elever som drabbats av de ändrade reglerna för återbetalningspliktiga studiemedel.

Låt mig först erinra om att vi nyligen genomfört flera förbättringar av stödet till gymnasiestuderande som kommer från hem med mindre god ekonomi. Det behovsprövade tillägget inom studiehjälpen har ersatts av ett extra tillägg, som lämnas med högre belopp och enligt generösare inkomstprövningsregler. Studiehjälpsberättigade elever får räknas in i syskonskaran då rätten till flerbarnstillägg fastställs. Den 1 januari nästa år höjs studiebidraget från 275 kr. per studiemånad till 400 kr. Samtidigt höjs åldersgränsen för bidragsförskott för elever som uppbär studiehjälp till 20 år.

För elever som måste bo inackorderade under studietiden finns ett särskilt inackorderingstillägg i studiehjälpen. Detta lämnas utan inkomstprövning och består av ett grundbelopp, f. n. 440 kr./månad, och hemreseersättning, som varierar med avståndet till hemorten. I årets anslagsframställning har centrala studiestödsnämnden (CSN) föreslagit en omkonstruktion av inackorderingstillägget, som medger en friare användning av pengarna för eleverna och en minskad administration. Jag avser att återkomma till denna fråga i budgetpropositionen.

Då det gäller återbetalningspliktiga studiemedel för gymnasiestudier kvarstår möjligheterna att låna efter prövning mot föräldrakonomin oförändrade. Som jag framhöll i den proposition som låg till grund för riksdagens beslut om regeländringen då det gäller studiemedel prövade mot enbart egen ekonomi, så har föräldrarna ett försörjaransvar gentemot gymnasiestuderande barn även sedan dessa fyllt 18 år. Möjligheterna att låna efter prövning mot endast den egna ekonomin kvarstår dock, om vissa särskilda skäl är uppfyllda.

Jag är medveten om att de nya reglerna i ett begränsat antal fall har lett till oönskade konsekvenser. Enligt vad jag har erfarit har detta observerats av CSN, och inom myndigheten pågår f. n. en översyn av föreskrifterna för tillämpning av dessa regler.

Anf. 23 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag ber först att få tacka utbildningsministern för svaret.

Bakgrunden till att jag ställt frågan nämner utbildningsministern i sitt svar. Det har kommit in rapporter från elever som av ekonomiska skäl blivit

Om ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan

tvungade att avbryta sin gymnasieutbildning. Jag tycker att den situationen rimmar mycket illa med det beslut som riksdagen fattade: att vi skulle prioritera framför allt elever från grundskolan, så att de får en utbildning i gymnasieskolan. Motiven till detta var just den enorma tekniska utveckling som vi upplever i samhället och den oerhört svåra arbetsmarknadssituationen för de unga människorna.

Alternativen för dem som inte går i gymnasieskolan är en ungdomsplats eller en plats i ungdomslag. Dessa två verksamheter kostar också pengar för samhället. Viljeinriktningen då man skapade ungdomsplatserna var att ungdomarna skulle gå in i en reguljär gymnasieutbildning. Då kan det inte vara regeringens och riksdagens mening att vi skall stänga ute dessa människor på grund av ekonomiska problem.

Jag är inte ensam om oron över den situation som har uppkommit. I Aftonbladet den 7 november beskriver en orolig mamma från Växjö situationen för sin son, som fyller 20 år i maj. Jag skall inte trötta kammaren med att läsa ur den insändaren. Men jag kan rekommendera den för studium, därför att den klart och tydligt illustrerar vilken situation ungdomarna kan hamna i.

TCO, SFS och Elevorganisationen driver kraven om rätt till studier och studieekonomi via Ungdomsbussen, som är en riksomfattande kampanj.

Jag kan slutligen bara konstatera att myndighetsåldern tyvärr har höjts, om än inte formellt så reellt, till 20 år.

Jag hoppas att det utbildningsministern säger i sista avsnittet av sitt svar innebär att man kommer att pröva ansökningarna mindre byråkratiskt än som varit fallet hittills.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:193 om ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan

Anf. 24 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Per Unckel har frågat mig om ett aktuellt förslag till kursplan för ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan stämmer överens med regeringens uppfattning om skolans kunskapsförmedlande uppgifter.

Inom skolöverstyrelsen (SÖ) arbetar man f. n. på en ny kursplan för ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan. Den som nu finns är ca 15 år gammal, och arbetet ingår som en del av SÖ:s löpande läroplansöversyn. Jag har inhämtat att ett förslag just har varit på remiss och fått kritik på flera punkter.

Det "aktuella" förslaget blir aktuellt för regeringen först när SÖ är färdig med sitt arbete och har lämnat över ett förslag till ny kursplan. Jag har ingen anledning att dessförinnan uttala mig om förslaget.

Anf. 25 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga.

Skolöverstyrelsen har alltså under utarbetande ett förslag till ny kursplan för samhällskunskap i gymnasieskolan. Det är ett förslag som många har menat är ovetenskapligt, grumligt, grunt, för att använda några av omdömena, dåligt, för att ta i riktigt ordentligt. Själv är jag beredd att i allt väsentligt ansluta mig till samtliga omdömen som jag här har refererat.

Uppbyggnaden av det nya förslaget till kursplan för gymnasieskolan utgår från ett antal huvudmoment som sedan spaltas upp i ett antal s. k. generella aspekter, nämligen aspekten påverkan och förändring, konflikt, centrum- och periferiperspektivet lokalt och globalt och till slut makt, relationer och värderingar.

I en kommentar till detta förslag säger författarna själva: "Med tanke på att ämnets stoff ständigt växer och varierar i tiden och efter lokala förhållanden är det inte meningsfullt att i detalj precisera vad som skall studeras." Vidare säger man: "Stor frihet ges således för elever och lärare att i samråd välja det stoff som engagerar. Härigenom bör även stofffrånseln kunna bli mindre, - - -."

Hurra, ropar man på lärarhögskolan i Malmö. Jag vill här återge vad de tycker om detta förslag.

Genom denna kursplan befrias äntligen samhällskunskapen från den traditionella faktafixeringen. Arbetsgrupperna lyckas skapa ett behändigt instrument varmed elever och lärare gemensamt kan greppa dynamiken i samhällsprocessen och som subjekt gemensamt gå in i den och föra den vidare.

Till slut sägs: Den banar väg för angelägna hypotetiska frågor om samhällsutvecklingen.

Herr talman! Gemensamt för alla omdömen om den här läroplanen är att behovet av faktakunskaper gradvis tonas ned till förmån för översikt och schematisering. Vi känner igen resonemanget från tidigare diskussioner kring blockundervisningen på grundskolans högstadium. Exaktheten överges till förmån för ett grunt ventilerande av värden som gäller just för dagen.

Jag menar, herr talman, att eleverna har rätt att begära en bättre skola än så. Generaliseringar och översikter kräver goda kunskaper i botten. Ju mer komplicerat samhället är, desto bättre behöver grundkunskaperna vara. Man får inte, som så oändligt många läroplansförfattare har gjort genom åren, tro att generaliseringar kan ersätta de starka baskunskaperna när samhället blir mer komplext.

Herr talman! Utbildningsministern väjer för frågan. Hon vill inte kommentera. Jag begär inte att hon skall kommentera den exakta kursplanen, men jag begär att hon skall redovisa vilken kunskapssyn hon baserar sitt ställningstagande på. Tycker hon också att fragmentariska översikter kan ersätta djuplodande faktakunskaper inom bl. a. ämnet samhällskunskap?

Anf. 26 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Nej, det tycker jag inte. Men jag tycker att det skulle vara klädsamt om Per Unckel som ledamot i SÖ:s styrelse lät SÖ utarbeta sitt förslag, innan vi tar upp det till diskussion här i riksdagen.

Anf. 27 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Tids nog kommer det att finnas anledning att här i riksdagen diskutera förslaget konkret. Det skall jag gärna göra med utbildningsministern i den form hon väljer att föra debatten. Men det intressanta är att på detta stadium få reda på vilken grundregningen står på i sin kunskapsanalys.

Är regeringen beredd att säga: Ju mer komplicerat vårt samhälle blir, desto starkare blir kraven på goda kunskaper i botten för att eleverna med sådana kunskaper som grund skall vara mäktiga att göra generaliseringar på egen hand?

Är regeringen omvänt beredd att ta avstånd från ett synsätt som innebär, att generaliseringar ges företräde när samhället framstår som komplext och stoffmängden anses som obegränsad – för att nu återge en av utgångspunkterna för det pågående kursplanarbetet? Är regeringen beredd att säga att de faktiska grundläggande kunskaperna alltid går först? – i så fall har vi fått en viktig utgångspunkt för de fortsatta överläggningarna inte bara om denna kursplan utan om alla andra kunskapsfrågor, som utbildningsministern och jag nog får anledning att diskutera under de kommande månaderna.

Anf. 28 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag menar att SÖ nu i lugn och ro skall få utarbeta sitt förslag till ny kursplan. Jag utgår från att det arbetet grundar sig på att det är goda kunskaper som eleverna skall bibringas.

Anf. 29 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Om jag vore utbildningsminister skulle jag inte vara så säker på den saken. F. n. grundas alldeles uppenbarligen arbetet på helt andra utgångspunkter än dem jag frågade utbildningsministern om för bara någon minut sedan.

Men det skulle vara intressant, inte enbart för det här kursplanarbetet utan för allt kursplanearbete, om regeringen inte bara sade att regeringen är för kunskaper – det säger alla människor – utan vore beredd att precisera vad regeringen faktiskt menar med sin kunskapssyn. Och skall man göra det kan inte utbildningsministern krypa bakom skolöverstyrelsen och hävda, att skolöverstyrelsen nog kommer att se till att vi också i framtiden får leva i den bästa av världar – när både utbildningsministern och jag f. n. vet att skolöverstyrelsen arbetar i en helt annan riktning i den fråga som vi nu diskuterar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
27 november 1984

*Om ämnet svenska
språket i grundskolan*

9 § Svar på fråga 1984/85:191 om ämnet svenska språket i grundskolan

Anf. 30 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Med anledning av att regeringen den 20 september i år uppdragit åt skolöverstyrelsen (SÖ) att utarbeta förslag till förändringar i ämnet svenska har Per Unckel frågat mig dels om jag, mot bakgrund av SÖ:s ställningstagande att någon ändring inte behövs, anser att min tidigare uttalade oro för svenskämnets innehåll var överdriven, dels om jag avser att vidta någon åtgärd i syfte att få den tidigare efterfrågade översynen till stånd.

SÖ:s redovisning av regeringsuppdraget om svenskundervisningen inkom till regeringen i går. Det bereds nu inom utbildningsdepartementet. Jag har för avsikt att redovisa min bedömning av frågan i den kommande budgetpositionen.

Anf. 31 PER UNCKEL (m):

Herr talman! När regeringen den 20 september i år gav skolöverstyrelsen i uppdrag att dels redovisa hur ytterligare två stadiesveckotimmar för ämnet svenska i grundskolan skulle kunna arrangeras, dels se över gällande kursplaner för att ge svenskans basenheter – språket, litteraturen, läsa och skriva – ökat utrymme, applåderades detta av många. T. o. m. vi moderater – hör och häpna, Bengt Göransson! – applåderade denna åtgärd från den nuvarande regeringens sida.

Regeringsuppdraget hade gott fog för sig. Alltför många elever lämnar i dag grundskolan utan att kunna vare sig läsa eller skriva ordentligt. Det är förödande för många unga människors möjlighet att hävda sig på arbetsmarknaden. Det är förödande för många unga människors möjligheter att göra sin röst hörd och sin åsikt gällande i det demokratiska beslutsarbetet. Men det är förödande kanske framför allt för unga människors utveckling till fullödiga enskilda människor. Svenska folket får inte bli ett folk utan språk.

Döm om mångas förvåning, herr talman, när det nu visar sig att skolöverstyrelsen i den redovisning av uppdraget som statsrådet just meddelade att han mottagit visserligen anger hur ytterligare två timmar svenska kan klämmas in men samtidigt säger att man inte tänker utarbeta några nya kursplaner! SÖ säger, ett halvår innan detta skall genomföras, att man inte tänker göra det – man anser att statsrådet har fel i sin begäran till skolöverstyrelsen.

Även om statsrådet ännu inte hunnit ta del av det paper som skolöverstyrelsen skickat in vill jag då ställa frågan: Är det för det första acceptabelt i form att regeringen ger en myndighet i uppdrag att utreda en viss företeelse och framlägga förslag och myndigheten helt enkelt struntar i att göra det? Och är det acceptabelt i sak – hade Bengt Göransson fel när Bengt Göransson uttalade sin oro för svenskans framtid i skolan, vilket så allmänt applåderades?

Mina frågor till statsrådet kvarstår, herr talman. För det första: Anser statsrådet fortfarande att det behövs förändringar av kursplanen – det var

den ståndpunkt som statsrådet gav uttryck för i sitt uppdrag till skolöverstyrelsen den 20 september – eller har statsrådet sedan dess kommit på andra tankar? För det andra: Är det acceptabelt att skolöverstyrelsen helt enkelt negligerar det uppdrag regeringen har givit den?

Nr 37

Tisdagen den
27 november 1984

Anf. 32 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Det stämmer att det uppdrag som jag som företrädare för den socialdemokratiska regeringen gav skolöverstyrelsen välkomnades av många. Jag har i svaret på de frågor som Per Unckel ställt förklarat att jag kommer att redovisa min bedömning i budgetpropositionen. Det är den handling i vilken regeringen tillkännager sin mening i de här frågorna.

Per Unckels fråga är i ett stycke litet märklig. Jag trodde först att jag hade tagit miste när jag fick den; jag trodde ett ögonblick att det gällde en namne till Per Unckel som satt i skolöverstyrelsens styrelse och där hade deltagit i behandlingen av ärendet. Jag förstår nu att det trots allt är samma person. Det resonemang som Per Unckel här för om skolöverstyrelsens sätt att hantera sitt uppdrag har han som ledamot av skolöverstyrelsens styrelse alla möjligheter att föra där. Regeringens syn på svenskämnets utformning och svenskämnets innehåll kommer att redovisas i budgetpropositionen.

*Om ämnet svenska
språket i grundsko-
lan*

Anf. 33 PER UNCKEL (m):

Herr talman! I skolöverstyrelsens styrelse har jag såsom enda ledamot uttryckt min förvåning över att skolöverstyrelsens majoritet bestämt sig för att negligera ett uppdrag som har givits av statsrådet Bengt Göransson. Inte ens statsrådets egna partikamrater var beredda att i skolöverstyrelsens styrelse hävda att statsrådet faktiskt hade rätt i sin begäran att få kursplanen för ämnet svenska översedd. Jag – en moderat – fick slåss för statsrådets uppfattningar.

Jag kan lova Bengt Göransson att jag kommer att fortsätta att slåss för Bengt Göranssons uppfattningar när det handlar om att ge svenskämnet en bättre ställning i skolan. Men jag tycker det är att krypa under den stora täckelse som budgetpropositionen i januari kan utgöra under ytterligare någon månad, när statsrådet säger sig behöva vänta med att ge besked om huruvida han fortfarande tycker som han gjorde den 20 september.

I den formella frågan måste väl statsrådet ändå redan i dag kunna ge besked om huruvida han tycker att det är rimligt att en myndighet negligerar ett uppdrag som regeringen har givit den. Hur avser statsrådet att styra landet i fortsättningen om myndigheterna kan göra litet hur de vill med de uppdrag som regeringen ger dem?

Anf. 34 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Per Unckel har nu fått tillfälle att för kammaren tala om vad han har gjort i skolöverstyrelsens styrelse. Jag tackar för den informationen, som sålunda också har meddelats mig.

Av detta drar jag dock slutsatsen att de frågor som han ställde för honom var mindre intressanta, eftersom den fråga han nu vill ha besvarad är en helt

annan än de båda som han har ställt i sin fråga vilken låg till grund för mitt svar.

De frågor som han ställde i den till kammarkansliet inlämnade frågan avser jag att besvara vid budgetpropositionens avlämnande.

Anf. 35 PER UNCKEL (m):

Herr talman! De frågor som jag nu vill ha svar på är precis desamma som jag har velat få svar på under hela den här debatten och som finns i den skriftliga fråga som jag har inlämnat till statsrådet i förväg, nämligen om statsrådet fortfarande har samma mening om svenskämnets kris som statsrådet gav uttryck för i sitt uppdrag till skolöverstyrelsen den 20 september. Och vad anser statsrådet om en myndighet som helt enkelt struntar i att genomföra den typ av uppdrag som statsrådet har gett den?

Herr talman! Jag inser att statsrådet inte tänker ge något besked, och tills besked lämnas får statsrådet finna sig i att många kommer att tvivla på att regeringen är mäktig de dåd på svenskämnets barrikad som jag tror är alldeles nödvändiga för att vi skall få någon rätsida på den kris – och jag ber om ursäkt om statsrådet tycker att jag använder ett hårt ord – som svenskämnet i skolan i dag har hamnat i.

Jag kan inte dra mig för att i slutet av denna debatt, herr talman, citera vad Bengt Göranssons partivän Göran Hägg har sagt vid ett tillfälle. "Bengt Göransson har fått gå omkring och säga en massa riktigt förståndiga saker, men i gengäld uppenbarligen fått lova att inte försöka genomföra dem."

Anf. 36 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig efter Per Unckels senaste inlägg ändå bara påminna om – vilket inte må synas förmätet av mig – att jag under den tid jag har haft ansvaret för grundskolefrågorna i regeringen, har uttalat mig ganska distinkt beträffande svenska språkets ställning, och jag har gjort det vid ett flertal tillfällen. Jag hyser ingen oro för att de som har hört mig skall tvivla på mina avsikter och uppfattningar därvidlag.

Anf. 37 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Varken jag eller Bengt Göranssons partibroder Göran Hägg hade någonsin tvivlat på Bengt Göranssons ord. Problemet är att både Göran Hägg och jag har börjat tvivla på om Bengt Göransson faktiskt menar någonting med det han säger.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1984/85:192 om terminsbetygen som grund för intagning till gymnasieskolan

Nr 37

Tisdagen den
27 november 1984

Anf. 38 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Per Unckel har frågat mig om regeringen avser att ta hänsyn till den riksdagsmajoritet som – enligt Per Unckel – kräver en återgång till vårbetygsintagning till gymnasieskolan.

Den slutliga intagningen till gymnasieskolan bör enligt min mening grundas på vårterminsbetyget. Avgörande för mitt ställningstagande är den övervägande opinion, bland elever, föräldrar och lärare, som skolöverstyrelsens utvärdering har påvisat i denna fråga. Systemet för intagning till gymnasieskolan måste enligt min mening vara förankrat hos dem som är direkt berörda av det.

Utifrån denna utgångspunkt har jag för avsikt att presentera förslag till förändringar i intagningssystemet i den kommande budgetpropositionen.

Om terminsbetygen som grund för intagning till gymnasieskolan

Anf. 39 PER UNCKEL (m): -

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret också på denna fråga.

Om det inte hade låtit så skadeglatt, skulle min replik ha kunnat begränsas till: "Vad var det vi sade!" Problemet är bara att det skulle dölja att en massa unga människor har kommit i kläm i ett intagningssystem när det gäller gymnasieskolan – alldeles i onödan, i en icke fullt genomtänkt s.k. skolreform på nytt. För det här är inte det enda exemplet på hur illa genomtänkta åtgärder har genomförts innan man hunnit fundera över om de faktiskt är riktigt välmotiverade. Många menar att skolan i dag skulle ha sett annorlunda ut om flera hade tänkt efter mera före.

Herr talman! Moderaterna hävdade, när beslutet om att permanenta höstbetygsintagningen fattades här i riksdagen 1981, att den utvärdering som man dittills hade genomfört av de försök som föregick permanentningsbeslutet inte var tillräcklig. Erfarenheterna under de år som gått sedan 1981 bekräftar att vi hade rätt i dessa hänseenden. Regeringens besked för en vecka sedan bekräftar slutgiltigt att man inte hade tagit reda på vilka effekterna faktiskt skulle komma att bli, om landets alla gymnasieskolor tog in sina elever på höstterminsbetygen från årskurs 9. Lärare, skolledare och elever har alla samma mening; man har dömt ut det här systemet.

Nu är vi alltså ense om att vi skall gå tillbaka till intagning på vårbetygen. Detta är utmärkt.

Lärdomarna av vad som förevarit under de senaste åren är emellertid enligt min mening två.

Den första är att vi skall sluta att experimentera med hela gymnasieskolan. Vi skall ta god tid på oss när vi prövar nya system, oavsett om de handlar om intagning eller någonting annat i skolans värld – ta reda på ordentligt hur det gick och då utvärdera försöken även med utgångspunkt från att de som deltar i försök ofta är de entusiastiska – de är beredda att lägga på litet extra. Vi bör fråga oss själva: Vad är det vi behöver göra för att också de som inte är lika

entusiastiska skall kunna vara med på noterna?

Den andra slutsatsen handlar om betygssystemet. Jag tror att det är betygssystemets numera alltför begränsade roll till att bara vara ett intagningsinstrument till gymnasieskolan och sedan till högskolan som gör att man så lätt tänker fel, på det sätt som riksdagsmajoriteten gjorde 1981.

Min fråga till skolministern blir: Vilka slutsatser drar han av det mycket dyrbara experiment, i form av mänskliga insatser, som höstbetygsintagningen varit?

Anf. 40 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag ser egentligen ingen anledning att blanda mig i den inre borgerliga uppgörelse som Per Unckel uppenbarligen är inbegripen i när han så furiöst kastar sig över ett förslag som lagts fram av förutvarande skolministern Ulla Tillander.

Jag har när det gäller höstbetygsintagningen sagt att denna beslutats och införts och att det fanns anledning att mot bakgrund av de motiv som i samband därmed anfördes undersöka, om den hade inneburit en förbättring jämfört med tidigare förhållanden. Den utvärdering som nu är gjord tyder inte på att höstbetygsintagningen utfallit på detta sätt.

Det finns en stark opinion för återgång till det tidigare systemet. Utan någon prestige och utan något försök att göra ideologi av det som inte är ideologi har jag föreslagit att vi skall gå tillbaka till det tidigare systemet, med bevarande av vissa av de värden som det nya systemet har visat sig ha.

Anf. 41 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Får jag först säga att det hedrar Bengt Göransson att han med sitt parti gjort en 180-graders sväng i frågan om höstbetygsintagningen. Att kunna medge att han hade fel är en av Bengt Göranssons bästa grenar, och den skall han ha all heder för. Min fråga handlar nu emellertid inte så mycket om det, utan om hur vi skall kunna undvika att den här typen av påtagligt skadliga olyckshändelser inträffar också i framtiden.

Vad som hände i fråga om höstbetygsintagningen var ju att vi under ett flertal år hade en försöksverksamhet som skulle utvärderas, men som enligt många utvärderades alltför dåligt. Det fick oss moderater att säga att detta bara inte duger. Kritiken är för stark – vi kan inte utsätta hela skolväsendet för en jättelik experimentverksamhet av det slag som socialdemokrater, centerpartister, folkpartister och vänsterpartiet kommunisterna år 1981 drog in den svenska skolan i. Vi tyckte att det var bäst att i så fall skynda långsammare och ta reda på om det faktiskt fanns grund för oron. Och det fanns grund för den.

Är ändå inte Bengt Göransson mot bakgrund av dessa erfarenheter beredd att medge, att vi i framtiden när vi förändrar skolan skall låta all den kritik som förekommer komma till uttryck, lyssna på den och undvika att omvandla hela skolan till en jättelik experimentverkstad?

Många har, herr talman, vittnat om behovet av att man skulle få möjlighet att låta kloka reformer sätta sig. Det ges inte sådana möjligheter om vi betar

oss så som vi har gjort med intagningsystem och annat under de senaste åren.

Anf. 42 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Per Unckel begär att jag skall lämna hundra procentiga garantier för att några fel aldrig skall begås. Jag försöker i min verksamhet snarare tillämpa den principen att man skall vara beredd att göra ändringar när man upptäcker att det som man gjorde inte blev riktigt vad man hade tänkt sig.

Anf. 43 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag begär inte att skolministern alltid skall ha rätt, även om det är trevligt om statsråd ofta har rätt, eftersom de är utrustade med mycken makt. Jag tycker att det vore bättre, Bengt Göransson, om vi skyddade långsammare när det gäller att permanenta försöksverksamhet och inte sade: Nu gör vi om hela skolan till en jättelik experimentverkstad, så får vi se hur det går.

Jag noterade häromdagen i tidningarna att t. o. m. vissa journalister har anammat det Bengt Göranssonska synsättet, nämligen att tala om att experimentet med höstbetygsintagningen nu enligt regeringens förslag kommer att avbrytas. Vilket experiment? Det var fråga om en permanent verksamhet. Här sprids tydligen genom skolreformatörernas försorg intrycket att skolan är utsatt för en ständigt fortgående experimentverksamhet. I så fall är det inte underligt att skolan uppvisar de brister som den har.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1984/85:201 om verksamheten vid Svensk arkivinformation i Ramsele

Anf. 44 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Sven-Erik Nordin har frågat utbildningsministern om regeringen är beredd att vidtaga snabba åtgärder för att säkerställa verksamheten vid Svensk arkivinformation i Ramsele, SVAR, i nuvarande omfattning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan, och jag gör detta efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet.

1984 informerades riksdagen om att regeringen hade för avsikt att från den 1 juli 1984 permanenta landsarkivets i Härnösand registreringsbas i Ramsele samt Svensk arkivinformation under riksarkivets förvaltningsansvar. För ändamålet avsåg regeringen att anslå 700 000 kr. samt 400 000 kr. för konvertering av de mikrofilmade kyrkoskrivningshandlingar som utgör verksamhetens basmaterial. Jag förklarade samtidigt att arbetsmarknadsstyrelsen kunde förstärka organisationen med det antal lönebidragstjänster som

Nr 37

Tisdagen den
27 november 1984

*Om verksamheten
vid Svensk arkivin-
formation i Ram-
sele*

Tisdagen den
27 november 1984

*Om verksamheten
vid Svensk arkivin-
formation i Ram-
sele*

styrelsen fann lämpligt.

Jag har nu inhämtat att länsarbetsnämnden i Västernorrland har beviljat lönebidrag för 19 personer fr. o. m. den 1 juli 1984 samt beviljat statligt beredskapsarbete för 15 personer under tiden den 1 juli till den sista december 1984. Enligt riksarkivet har länsarbetsnämnden uttalat att det är tveksamt om beredskapsarbetet kan förlängas efter den 1 januari 1985.

Jag vill framhålla att regeringen i samband med permanentningen dels betonade att den nya organisationen i Ramsele inte kunde bli av samma omfattning som de båda tidigare verksamheternas samlade resurser, dels att verksamheten även i fortsättningen skulle bedrivas i samverkan med regionala och lokala myndigheter och intressenter och att detta bl. a. skulle bidra till att verksamheten ges den omfattning som är sysselsättningspolitiskt motiverad.

Omfattningen av personalstyrkan vid SVAR är alltså beroende av arbetsmarknadsmyndigheternas fortsatta bedömning av sysselsättningsbehovet i Västernorrland. Jag vill i detta sammanhang slutligen påpeka att regeringen genom sin ekonomisk-politiska proposition föreslagit att arbetsmarknadsverket skall tilldelas ytterligare 500 milj. kr. för beredskapsarbeten under innevarande budgetår. Fördelningen av dessa medel på län görs av arbetsmarknadsstyrelsen.

Anf. 45 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret på min fråga. Naturligtvis har jag några kommentarer att göra.

Som statsrådet förstår har jag intresserat mig en hel del för dessa ting, och jag vågar påstå att jag representerar en ganska stor mängd oroade medborgare i Sollefteå- och Ramseleområdet. Jag vill ta upp två frågor som aktualiseras i detta sammanhang.

Det gäller för det första den sysselsättningsmässiga betydelsen av SVAR och för det andra den servicemässiga betydelsen av SVAR. Jag skall väl inte gissla statsrådet Göransson personligen för regeringens handläggning av frågan ur sysselsättningsynpunkt sett, även om jag måste säga att här har vi ett exempel på vad som händer när det glappar mellan olika statliga myndigheter.

Jag tror visst att statsrådet är medveten om vilken stor betydelse SVAR har för sysselsättningen just i Ramseleområdet. Denna betydelse underströk f. ö. arbetsmarknadsutskottet i sitt yttrande över en motion från mig hösten 1983. Men vad händer nu? 47 personer var i början av detta år sysselsatta vid SVAR. Efter den 1 juli sjönk antalet med ett dussin personer. Nu riskerar man, om inte tillräckligt mycket arbetsmarknadspengar anslås, att det bara blir ett tjugotal personer kvar.

Men jag tycker, som jag inledningsvis antydde, att vi också något skall stanna inför den servicemässiga betydelse som SVAR har. Det finns onekligen ett gott underlag för SVAR:s tjänster i dag. Det råder ett stort intresse för genealogisk forskning här i landet – både hos forskare av facket och hos amatörer. I det längre perspektivet kan underlaget bli ännu bättre.

Det finns möjligheter till en marknad även utomlands – USA har förklarat sig vara intresserat. Det gör, menar jag, att på sikt kan verksamheten drivas kommersiellt, och då kan institutionen själv generera löner till personal. Dithän måste vi väl ändå syfta.

För att det skall kunna bli på detta sätt behövs emellertid vissa grundresurser. Detta ger mig anledning att med oro fråga: Hur blir det i fortsättningen? Kundenservice måste väl hållas vid makt? Hur skall man kunna åstadkomma detta, när antalet anställda oavlatligt går ned?

Avslutningsvis vill jag också ställa två följdfrågor: Kan vi vänta oss att statsrådet i kommande budgetproposition dels tar upp medel för marknadsföringsåtgärder och lagerutbyggnad vid SVAR, dels – och det är väldigt viktigt – ordnar med sådana utfästelser från arbetsmarknadsmyndigheterna, att verksamheten vid SVAR kan fortgå störningsfritt framdeles.

Det är inte bra – det är illa – att en stor del av personalen skall leva i ovisshet inför varje halvårsskifte som man möter. Jag hoppas verkligen att de 500 miljonerna nu blir anslagna. Jag hyser inte någon oro för att inte arbetslöshetssiffrorna i Västernorrland och speciellt i Sollefteå skulle vara tillräckligt höga för att motivera anslaget.

Anf. 46 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Sven-Erik Nordin påpekar att det finns ett stort affärsmässigt underlag för de tjänster som utförs vid Svensk arkivinformation i Ramsele. Det var ett av skälen till att vi i fjol föreslog en permanentning – en kombination av en angelägen registrering och en bedömning av affärsmässiga förutsättningar. Den basresurs som regeringen föreslog byggde på den bedömning som regeringen gjort av basens icke-kommersiella värde och förutsatte att man därutöver med hjälp av arbetsmarknadsmedel skulle möjliggöra verksamheten. Man sysselsätter alltså med lönebidrag i dag 19 personer, och har fram till den 31 december ytterligare 15. Det är i och för sig en mycket omfattande verksamhet. Jag tycker att det är angeläget att man mycket snabbt söker utveckla också verksamhetens affärsmässiga delar för att kunna hålla verksamheten permanent med den volym som den nu har.

När det gäller frågan om de särskilda sysselsättningspengarna enligt regeringens ekonomisk-politiska proposition ber jag Sven-Erik Nordin att ta upp frågan när arbetsmarknadsstyrelsen har fått pengarna och kunnat göra en bedömning.

Anf. 47 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag vill gärna betyga min uppskattning av statsrådet Göranssons intresse för SVAR. Den uppläggningsorganisationen och det huvudmannaskap man valt stämmer väl överens med de önskemål som jag tidigare har framfört i en del motioner i riksdagen.

Statsrådet sade att man skall satsa på det rent affärsmässiga området. Den uppfattningen delar jag. Men jag noterar att jag icke fick något rakt och tydligt svar på de följdfrågor som jag ställde. I och för sig är det statsrådets rättighet att hålla inne med vad man kommer att skriva i en kommande

budgetproposition. Men låt mig åtminstone få lägga statsrådet angelägenheten av detta varmt om hjärtat.

Herr talman! Jag kan nöja mig med denna lilla hälsning.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1984/85:210 om allmänhetens tillträde till områden av kulturpolitiskt värde

Anf. 48 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Eva Hjelmström har frågat mig vilka riktlinjer som ligger till grund för regeringen när det gäller att garantera allmänhetens tillträde till områden av stort kulturpolitiskt värde.

Vid en internationell jämförelse framstår Sverige som ett föregångsland när det gäller allmänhetens tillgång till natur och kulturvärden. Den svenska allemansrätten kan ses som ett uttryck för ett mycket djupt förankrat synsätt i vad avser medborgarnas rätt till delaktighet i vårt naturarv. När det gäller områden och miljöer av kulturhistoriskt intresse är grundsynen den att den statliga kulturpolitiken skall sträva efter att garantera att äldre tiders kultur tas till vara och levandegörs. Detta mål genomsyrar lagstiftning och löpande arbete inom kulturminnesvården, varvid viss tyngd under de senaste åren legat på åtgärder för bevarande och vård. För den byggda miljön utgör sådana insatser en förutsättning för det levandegörande som alltmer bör komma i förgrunden i både kultur- och turistpolitiska sammanhang.

Generellt kan frågan om tillgängligheten till kulturpolitiskt och kulturhistoriskt intressanta miljöer inte sägas vara något problem. Problemet ligger snarare i att göra allmänheten uppmärksam på den mängd besöksvärda miljöer som vi har i Sverige. Här görs dock ett gott arbete, t. ex. i form av skrifter, avsedda som vägvisare till kulturen i länen.

Avslutningsvis vill jag notera det självklara i att det, på samma sätt som det finns vissa inskränkningar i vår rätt att röra oss i naturen, för vissa kulturpolitiskt intressanta miljöer måste göras undantag i tillgänglighet på grund av skydds- och säkerhetshänsyn. Hänsyn måste också tas till dem som lever och verkar på platsen.

Anf. 49 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Göransson för svaret på min fråga. Jag tycker det är ett i många stycken bra svar.

Jag är helt överens med statsrådet om nödvändigheten av att göra allmänheten uppmärksam på de kulturpolitiska värden som finns runt om i kommunerna, och jag vill gärna instämma i Bengt Göranssons erkännande till landsting och kommuner för att de ger ut skrifter avsedda som vägvisare till kulturen i länen.

Men det finns ju undantag, som Bengt Göransson också påpekar i slutet av svaret. Ett flagrant exempel är Drottningholmsparken. Det är nu inte så att

jag på något sätt missunnar någon rätten till ett privatliv eller inte skulle vilja ta hänsyn till dem som lever och verkar på platser av stort kulturpolitiskt värde. Jag tycker dock att det är litet beklämmande att man på det sätt som här har skett utestänger allmänheten och frångår de principer som gällt sedan länge om öppenhet, inte minst vad gäller de kulturpolitiska värdena.

Det kan inte gärna vara skydds- och säkerhetshänsyn som har väglett regeringen vad gäller avstängningen av den här parken inte bara för stockholmarna utan för hela Sveriges befolkning. Då skulle man ju rimligen också avstänga halva Gamla stan, eftersom statsminister Olof Palme är bosatt där, eller herr talmannens bostadsområde – och det vore ju en för alla fullständigt befängd idé. Här har det alltså skett en avstängning. Som jag framhöll tidigare tycker jag det är beklämmande att vi nu inte längre har tillgång till parken lika väl som delar av de byggnader som finns där som är av kulturpolitiskt värde.

Anf. 50 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig erinra Eva Hjelmström om att vi faktiskt i vårt land har en mycket stor öppenhet och har de allra flesta kulturhistoriskt intressanta byggnader, parker och miljöer tillgängliga för allmänheten.

I det aktuella fall som Eva Hjelmström tar upp kan i varje fall jag finna mycket klara säkerhetsskäl som motiverar vissa avspärningar. Det handlar ju inte bara om att skydda en park eller ett hus mot förslitning, det handlar också om att kunna garantera en rimlig säkerhet och rörelsefrihet för dem som råkar bo där.

Om jag får framföra denna mycket personliga mening, tycker jag faktiskt inte att detta är en av de stora kulturpolitiska frågorna i vårt samhälle i dag.

Anf. 51 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag är överens med statsrådet om, och det sade jag också tidigare, att vi faktiskt har en mycket stor öppenhet och att vi bör slå vakt om den. Jag kan också vara överens om att detta kanske inte är den viktigaste kulturpolitiska fråga vi har att diskutera, men jag tycker inte att det är hållbart – och jag har fått många påstötningar om detta och vet att också socialdemokraterna har fått det – och jag kan inte dela statsrådets bedömning att det här gäller säkerhetsskäl. Är det några som är utsatta för säkerhetsrisker så är det väl snarare statsråden, statsministern och exempelvis talmanen, inte kungaparet.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om bibehållande
av socialstyrelsens
långvårdsbyrå***13 § Svar på fråga 1984/85:203 om bibehållande av socialstyrelsens långvårdsbyrå****Anf. 52** Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margareta Persson har frågat mig om jag anser att en nedläggning av socialstyrelsens långvårdsbyrå skulle stå i samklang med riksdagens tidigare fattade beslut om att en långvårdsbyrå skall finnas och att långvården är ett prioriterat område.

Regeringen har den 25 juni 1981 beslutat om en ny organisation för socialstyrelsen. I denna organisation ingår en särskild byrå för långvårdsfrågor. Av beslutet framgår också att socialstyrelsen med hänsyn till ändrade förutsättningar och behov senare får vidta de ändringar i myndighetens organisation som inte regleras av instruktionen för socialstyrelsen. Socialstyrelsen skall dock anmäla planerade organisationsförändringar av större omfattning till regeringen i den årliga anslagsframställningen.

I 10 § förordningen (1981:683) med instruktion för socialstyrelsen anges att inom styrelsen bl. a. skall finnas fem angivna avdelningar. Där anges även att det inom avdelningarna finns 20 byråer. Dessa namnges inte.

Samtliga myndigheter ställs kontinuerligt inför kravet att ompröva verksamhetens inriktning, omfattning och organisation.

I den mån socialstyrelsen förändrar sin organisation så att den blir effektivare, men verksamhetens inriktning och omfattning fortfarande står i god överensstämmelse med de av statsmakterna uttalade målen för verksamheten, bör socialstyrelsen själv, om åtgärderna är förenliga med instruktionen, kunna vidta sådana förändringar. Om de är av större omfattning skall de dock anmälas till regeringen i den årliga anslagsframställningen.

Jag vill för egen del betona vikten av en förändring och utveckling av vården av de långvarigt sjuka. Målet bör vara att gamla, handikappade och långvarigt sjuka, trots funktionsnedsättningar, i största möjliga utsträckning skall kunna bo och leva i sin vanliga hemmiljö. I betänkandet (SOU 1984:78) Bo på egna villkor lämnar bostads- och socialdepartementen gemensamt förslag till åtgärder för att förverkliga en sådan utveckling. För dem som behöver vistas på en institution behövs åtgärder för att förbättra livsmiljön i olika avseenden.

Jag vill också understryka vikten av att socialstyrelsen har resurser för att kunna stödja landstingens och primärkommunernas utbyggnad av hemsjukvården och den sociala hemhjälpn och en god kvalitet i den institutionella omsorgen. Jag utgår från att så kommer att vara fallet, även om de organisatoriska lösningarna inom socialstyrelsen ändras.

Anf. 53 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Även om riksdagen för fem år sedan beslutade att en långvårdsbyrå skulle finnas, förstår jag att myndigheten får besluta om sin interna organisation utan att gå till riksdagen. Men det viktiga är nu: Hur skall långvården få den uppmärksamhet den förtjänar på socialstyrelsen? Det är en uppenbar risk

som socialstyrelsen nu tar. Myndigheterna har slagit fast att utvecklingen av långvården skall prioriteras. Antalet långvårdplatser kan komma att halveras på 15 år genom att bestämmelser om öppen vård och samarbete med socialtjänsten skall utarbetas. Klarar man det genom att lägga ned det ansvariga organet?

Rent teoretiskt kan man dock säga att en sådan här förändring av långvården faktiskt kräver en viss omorganisation, så att de byråer som har hand om primärvård och t. ex. socialtjänst får kunskap om långvårdspatienternas behov, eftersom det är där dessa patienter skall tas om hand i framtiden.

Ändå vet man av erfarenhet att när man gör sammanslagningar och specialbevakningar av vissa områden upphör i integrationens namn, försvinner mycket lätt den specialkompetens som funnits.

I det här fallet, i det förslag till besparing som har lagts fram, är det inte ideologiska skäl man anfört utan rent besparingsmässiga. Det gör att man blir ännu mer orolig för vad som kan hända.

Går det att revolutionera långvården, vilket måste göras, utan att någon tar totalansvaret för det? Det är ju just den totalansvariga som man tänker rationalisera bort. Hur har statsrådet tänkt att det skall fungera? Är det inte viktigt att betona, att om en nedläggning av byrån sker, måste man bibehålla en samordnande tjänsteman i hög ställning som just kan samordna de olika byråernas arbeten, eftersom långvårdens förändring faktiskt kommer att gå in på olika områden? Är det inte just de tjänster som man nu vill ta bort som är de som allra bäst behövs vid en stor strukturförändring? Är sålunda dessa åtgärder förenliga med regeringens instruktion om socialstyrelsen?

Anf. 54 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag vill bara till Margareta Persson säga att det, såvitt jag vet, ännu inte har fattats några beslut om omorganisation. I övrigt ber jag att få hänvisa till vad jag har sagt i mitt svar.

Anf. 55 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag är tacksam för beskedet att inget beslut är fattat. Vi kan naturligtvis inte heller diskutera detaljerna här.

Jag vill emellertid bara berätta, att när man i Stockholms kommun genomförde den stora barnstugeutbyggnaden, insåg man att det inte räckte med att ansvariga satt på socialförvaltningen och gjorde detta arbete, utan det tillsattes en genomförandegrupp – en tjänsteman i chefsposition som skulle samordna alla de olika förvaltningarnas arbete för att brygga över tungrodd byråkrati. Det är kanske något sådant socialstyrelsen bör tänka på. Kanske är det ledningens tjänster för långvårdsbyrån som behöver finnas kvar för att klara denna samordning mellan de olika byråerna. Jag hoppas att man på socialstyrelsen nu noga tänker över hur man skall klara av den här omorganisationen utan att långvården och kompetensen kring den blir lidande.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om åtgärder mot
poliovaccin från
apor***14 § Svar på fråga 1984/85:206 om åtgärder mot poliovaccin från apor****Anf. 56** Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Kerstin Anér har frågat mig om jag är beredd att *dels* införa importstopp på apor för tillverkning av poliovaccin vid statens bakteriologiska laboratorium, SBL, *dels* verka för import av sådant poliovaccin som inte tillverkats med hjälp av primära apceller, *dels* vidta åtgärder så att SBL slutar använda apor för tillverkning av poliovaccin under 1985.

Jag har redan vidtagit åtgärder som har lett till att SBL slutar använda apor för tillverkning av poliovaccin. På min föredragning föreslog regeringen nämligen i våras att riksdagen skulle anvisa bl. a. 4 milj. kr. på tilläggsbudget till odlingstankar och annan utrustning vid SBL. Utrustningen skulle användas för tillverkning av poliovaccin enligt en ny teknik, som inte kräver tillgång på apor. Riksdagen beviljade anslaget.

Utrustningen för den nya poliovaccintillverkningen kommer på plats under våren 1985. Såsom jag framhöll i tilläggsbudgetpropositionen inleds produktionen av poliovaccin enligt den nya tekniken under hösten 1985. Enligt planerna kommer det nya vaccinet att finnas tillgängligt på marknaden år 1987.

SBL slutar använda apor för tillverkningen i princip redan med utgången av innevarande år. Det finns alltså inte någon anledning att införa importstopp på apor för tillverkning av poliovaccin vid SBL.

SBL har f. n. ett lager av poliovaccin, som beräknas räcka tre år framåt. Någon import av poliovaccin behöver därför inte ske.

Anf. 57 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Det börjar bli en vana här att få tacka statsrådet Sigurdson för glada budskap. Jag är i och för sig väldigt glad över de uppgifter jag fått, men jag måste få kommentera dem. Användning av apor har nämligen pågått länge, och jag skulle vilja vara alldeles säker på att man nu slutar med detta.

WHO sade redan 1979 att man inte behövde apor för att testa poliovirus, eftersom denna kontroll inte visade någonting som inte kunde visas i cellkultur. På 1970-talet användes här i Sverige 2 500 apor per år. 1980 gav socialstyrelsen SBL tillstånd att tillverka och testa poliovaccin utan apor. Det hände ingenting på flera år. 1982 användes fortfarande 600 apor per år. Den sista siffran är mycket svår att få tag på. SBL har anmält att man vill använda 600–800 apor per år för poliovaccinproduktion under åren 1984–1986, medan däremot SBL-utredningen och CFN anger att det skulle vara fråga om ungefär 472 apor per år.

Vad jag vill fråga statsrådet är: Kan vi djurvänner och andra verkligen lita på att den anmälan som SBL har gjort till de etiska nämnderna att man skall använda 600–800 apor per år för poliovaccinproduktion verkligen är, om man så får uttrycka sig, obsolet, så att vi kan vara säkra på att det inte blir

någotning av med det?

Jag vill också vara säker på att SBL snarast möjligt kommer att sluta importera apor, vilket man sagt att man skall göra, för att testa poliovaccinet. Enligt uppgifter i utländska medicinska tidskrifter är det faktiskt fullt möjligt att få fram ett gott och ofarligt poliovaccin utan att testa det på levande apor. Detta skulle jag vilja be statsrådet om möjligt bekräfta.

Anf. 58 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag litar helt på de uppgifter som jag har fått av SBL och som jag har delgivit kammaren här i mitt svar till Kerstin Anér. Jag har inga andra kunskaper än dem som SBL har gett mig, och jag tror att Kerstin Anér kan lita på dessa uppgifter.

Anf. 59 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Jag tackar för denna ytterligare upplysning och skall hålla dessa uppgifter i handen, därest man kommer att behöva påminna dem som sköter denna verksamhet med apor vid SBL om att de i fortsättningen inte kommer att få några som helst tillstånd för användning av 600 apor om året.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1984/85:200 om en utredning om invandrades dubbla medborgarskap

Anf. 60 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Erkki Tammenoksa har mot bakgrund av en aviserad utredning om dubbla medborgarskap och med tanke på rösträtten till riksdagen frågat mig när utredningen kommer att tillsättas och vilken tidsplan den kommer att arbeta efter.

Jag har tidigare under hösten tillsammans med justitieministern gjort ett uttalande där vi konstaterade, att remissyttrandena över rösträttskommitténs förslag om rösträtt för invandrare i riksdagsval och om utlandssvenskars rösträtt har visat att det inte finns tillräckligt parlamentariskt stöd för att förelägga riksdagen en proposition. Samtidigt förklarade vi att regeringen avser att tillsätta en utredning om den i Sverige och i övriga europeiska länder redan pågående utvecklingen, som innebär att allt fler invandrare får dubbelt medborgarskap, dvs. medborgarskap både i invandringslandet och i ursprungslandet. I ett sådant utredningsarbete blir det naturligt att ta upp rösträttsfrågan till fortsatt diskussion.

Utformningen av direktiven och övriga förberedelser för utredningen övervägs nu inom regeringskansliet. Flera departement berörs. Vidare kommer kontakter med bl. a. övriga nordiska länder att tas, innan direktiven slutligt behandlas. Särskilda överläggningar kommer att ske med Finland. Jag räknar med att dessa förberedelser skall ha klarats av i början av nästa år och att utredningen då skall kunna tillsättas. Innan den närmare upplägg-

Tisdagen den
27 november 1984

*Om en utredning
om invandrades
dubbla medborgar-
skap*

ningen för utredningsarbetet är klar är jag inte beredd att gå närmare in på frågan om tidsplanen för utredningen.

Anf. 61 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Anita Gradin för svaret. Det är bra att utredningen kommer i gång snart.

Jag skall inte gå in på de hinder som har tornat upp sig inför förslaget om utländska medborgares rösträtt vid val till riksdagen. Jag har hela tiden insett att frågan är svårare att lösa än frågan om den kommunala rösträtten för utländska medborgare en gång var.

Rösträttskommittén har i sitt betänkande ett avsnitt som jag tycker på ett lysande sätt beskriver läget. Kommittén konstaterar att lojaliteten hos invandrarna gentemot svenska staten ökar ju längre man vistas här i landet. Det betyder inte att man byter ut sitt etniska ursprung. Många kan dessutom inte bli av med sitt gamla medborgarskap. Kommittén har också påpekat att det inte finns någonting som hindrar att en person samtidigt känner sig äga gemenskap med flera stater och folk.

Jag medverkade häromdagen i ett möte med invandrare. Det fanns överraskande många bland dem som hade kvar sitt gamla medborgarskap och som dessutom hade förvärvat svenskt medborgarskap. Vi vet att dessa är många – tiotusentals.

Rösträtsfrågan har kommit i ett annat läge. Om det nu blir så att Sverige slopar sitt krav beträffande medborgarskap, dvs. att man skall avstå från sitt gamla medborgarskap för att kunna bli svensk medborgare, är det inte längre fråga om någon dramatisk grundlagsförändring utan en fråga om ändringar av konventioner mellan länderna. I detta fall gäller det 1963 års Europaråds-konvention, som Sverige har undertecknat – eller ratificerat, som det heter.

Vi har i vårt land ett utmärkt utredningsförfarande. Men i detta fall räcker det med en s. k. snabbutredning, vilken inte behöver ta fram så mycket bakgrundsfakta – som dessutom till stora delar redan är framtagna. Nu undrar jag om statsrådet ansluter sig till min uppfattning att utredningen i fråga kan arbeta relativt snabbt och kan vara klar exempelvis före nästa års val.

Anf. 62 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag håller med Erkki Tammenoksa om att synen på medborgarskap har förändrats väsentligt sedan i början av 1960-talet, då Europarådskonventionen kom till. Då var enigheten stor om att ett enda medborgarskap var det som vi skulle ha. Nu har ett arbete skett inom Europarådet, och man har också börjat diskutera om konventionen skall förändras. På samma sätt har vi en nordisk konvention.

Hur snabbt arbetet kan ske kan jag inte svara på i dag, eftersom förberedelsearbetet inte är klart på departementet. Även om vi skulle lösa frågan ensidigt svenskt, handlar det också om att gentemot andra konventionsstater och Europarådet eller beträffande den nordiska konventionen

kunna berätta om sin förändrade inställning. Men så snart jag får ett underlag kommer jag att kunna tala om hur vi också ser på tidsplanen.

Anf. 63 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag kan förstå att statsrådet inte nu kan precisera tidsplanen för utredningen.

Min fråga gällde karaktären på utredningen, men jag får ändå vara nöjd med detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1984/85:92 till finansutskottet

17 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1984/85:226–229 till skatteutskottet

1984/85:230–233 till utrikesutskottet

18 § Anf. 64 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas finansutskottets betänkande 5 och skatteutskottets betänkande 14 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

19 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:238 av *Ivar Franzén m. fl.*

1984/85:239 av *Hugo Bergdahl*

1984/85:240 av *Per Petersson m. fl.*

Beredskapslagring av olja och kol m. m. (prop. 1984/85:53)

20 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1984/85:15 Ändring i sekretesslagen (prop. 1984/85:52)

Trafikutskottets betänkanden

1984/85:3 Trafiksäkerhet och trafikföreskrifter m. m.

1984/85:4 Öresundsförbindelserna m. m.

Nr 37

Tisdagen den

27 november 1984

*Om en utredning
om invandrades
dubbla medborgar-
skap*

21 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 26 november

1984/85:251 av *Alf Wennerfors* (m) till försvarsministern om kufförsvaret av Stockholm:

Anser försvarsministern att ubåtsincidenterna i Stockholms skärgård ökar kraven på kufförsvaret av Stockholm, och vilka åtgärder anser försvarsministern i så fall vara nödvändiga?

den 27 november

1984/85:252 av *Karin Ahrland* (fp) till justitieministern om jämställdhetsarbetet på justitiedepartementet:

Enligt lagen om jämställdhet i arbetslivet är en arbetsgivare skyldig att vidta aktiva och positiva åtgärder för att främja jämställdheten på arbetsplatsen. Arbetsgivaren måste således själv ta initiativ, se till att jämställdhetsarbetet drivs framåt och att det sätts upp klara mål att sträva emot.

Enligt en tidningsuppgift har justitieministern i anledning av tre utnämningssärenden uttalat att det "kan inte alltid bli en kvinna".

Jag vill därför fråga:

Vilka initiativ har justitieministern tagit för att främja jämställdhetsarbetet på justitiedepartementet?

Hur vill justitieministern i fortsättningen driva arbetet framåt?

Hur ofta räknar justitieministern med att det kan bli en kvinna som får en chefstjänst?

1984/85:253 av *Hugo Hegeland* (m) till statsrådet Bengt Göransson om de grekiska reselärarnas verksamhet:

Sedan 1979 har grekiska staten genom sin ambassad i Stockholm ett avtal med skolöverstyrelsen om att få ha ett visst antal, f. n. ca 20 stycken, reselärare i Sverige. Deras uppgift är att utgöra en resurs i den svenska skolan och att på eftermiddagstid bedriva kultur- och fritidsverksamhet för grekiska invandrabarn. Därigenom bör de utgöra ett värdefullt komplement till undervisningen i grundskolan och gymnasieskolan.

Enligt uppgifter från lärare i svenska skolan följs inte längre gällande avtal på ett tillfredsställande sätt. Reselärarna arbetar i praktiken med vad som måste betecknas som reguljär skolverksamhet. Underlaget för de svenska lärare som under dagtid meddelar grekisk hemspråksundervisning, vilken är frivillig, har därigenom i vissa fall eliminerats. I realiteten innebär detta att de grekiska reselärarnas verksamhet leder till inblandning i den svenska skolans

inre angelägenheter, samtidigt som det bl. a. väcker frågan om kompetenskrav.

Med hänvisning till ovanstående frågar jag:

Hur ser statsrådet på denna förändrade inriktning av en kompletterande verksamhet till att i realiteten bli en ersättande verksamhet?

1984/85:254 av *Karin Israelsson* (c) till arbetsmarknadsministern om bibehållande av den demografiska databasen i Jörn:

I Jörn finns en demografisk databas, som sysselsätter främst kvinnlig arbetskraft. Denna arbetsplats ger arbete till lokalt bunden arbetskraft och är ett värdefullt tillskott i en bygd som kan betecknas som glesbygd.

Tyvärr har denna verksamhet ej permanentats, utan det finns i dag stor oro för att verksamheten kommer att läggas ner.

Med anledning av det anförda vill jag fråga om statsrådet är beredd att gå in med särskilda medel för att säkerställa dessa arbetstillfällen i Jörn.

1984/85:255 av *Pär Granstedt* (c) till utbildningsministern om utbudet av enstaka kurser inom högskolan:

Riksdagen beslutade med anledning av proposition 1983/84:52 att en "minikrysslista" skall upprättas för att garantera utbildning genom enstaka kurser i vissa högskoleämnen med begränsat underlag. I sammanhanget framhölls dock att denna centralplanering endast skall gälla ett begränsat antal ämnen. Nu går UHÄ ut till högskolenheterna och begär in planeringunderlag avseende all undervisning i enstaka kurser.

Planerar regeringen att införa en centralstyrning av utbudet av enstaka kurser inom högskolan?

1984/85:256 av *Berit Oscarsson* (s) till statsrådet Bengt Göransson om tidsplanen för vissa regionala TV-sändningar:

Riksdagen har beslutat att regionala TV-sändningar över det mellansvenska distriktet och Värmlandsdistriktet skall startas under 1985/86.

Ser statsrådet några hinder för att denna tidsplan kan hållas?

22 § Kammaren åtskildes kl. 16.46.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 37

Tisdagen den
27 november 1984

*Meddelande om
frågor*